

Prof. dr Grujo Bjeković, *Filozofski fakultet Istočno Sarajevo*

Prof. dr Branimir Mikić, *Fakultet za sport i tjelesni odgoj Tuzla*

FIZIČKA KULTURA I KULTURA ZDRAVLJA – INOVACIONI KULTUROLOŠKI PRISTUP

Obrazovanje se najviše, i prije svega, okrivljuje što je zatvoreno, inertno i nedovoljno efikasno, što ne slijedi razvojne potrebe i tendencije društva, što zaostaje za savremenim sistemno strukturnim i metodološkim pristupima i što svoje procese zasniva na starim tehnologijama.

U isto vrijeme obrazovanje predstavlja institut razvoja mogućnosti ličnosti, realizacije njenog ličnosnog potencijala, njene integracije u socio-kulturni i ekonomski ambijent uže i šire sredine sa maksimalnim mogućnostima za vlastitu samorealizaciju.

Humanistički usmjereno obrazovanje zasniva se na stvaralaštvu i inovacionizmu profesionalno kompetentnih pedagoga. Pedagoška djelatnost kao kompleksni proces projektovanja i provođenja novog uključuje gnostičku metateoretsku, projektnu, konstruktivnu, organizatorsku, komunikativnu i inovacionu komponentu. Inovacionoj komponenti pripada ključna, sistemno-formirajuća uloga u profiliranju humanističke usmjerenosti pedagoškog obrazovnog procesa.

Predmet našeg razmatranja je problematika naučnog objektiviziranja procesa socijalno-pedagoškog programa i projekta formiranja stvaralački usmjerene fizičke kulture ličnosti, oslanjenog na koncepciju sportski orijentisanog fizičkog obrazovanja i valeološko prostranstvo formiranja zdravog emocionalno bogatog načina života shodno motivaciono emocionalnoj sferi ličnosti učenika.

Cilj rada je predočavanje studentima pedagoških fakulteta problematike sistemno-strukturnog inovacionog objektiviziranja procesa realizacije socijalno-pedagoških programa i projekata, u našem slučaju, implementacije sportski usmjerenog fizičkog obrazovanja, orijentisanog od strane učenika prema vlastitim potrebama, interesima i mogućnostima i njihove vrijednosno-motivacione usmjerenosti na unapređivanje individualnog zdravlja i zdravstvene kulture. Svrha je da studenati sagledaju sistemno-strukturnu uslovljenost kondicioniranja komponenti dostizanja praznog nivoa inovacionog potencijala za uspješnu realiraciju inovacionih socijalno-pedagoških programa i projekata i u tom sklopu zahtijeva za ovladanjem vlastitom metodološkom kulturom i adekvatnom primjenom inovacionih tehnologija.

Posebni cilj rada su pristupna inovaciona socio-kulturološka razmatranja sistema upravljanja podizanjem zdravstvene kulture i unapređenje individualnog zdravlja školske djece i omladine u valeološkom medicinskom, pedagoškom i psihološkom prostranstvu uže i šire društvene zajednice, kao razvijajuće pedagoške osnove motivaciono-emocionalnog, ličnošću učenika vrijednosnog profiliranja kvaliteta zdravog načina života.

Valeologija kao metanauka o suštini, mehanizmima i aksiološkom prostranstvu ispoljavanju individualnog zdravlja, o formiranju funkcionalnih rezervi organizma, socijalnoj adaptaciji, o potencijalnim duhovnim i fizičkim samorazvijajućim snagama in-

dividue predstavlja naučnu osnovu kultivisanja kvaliteta, punog zdravog, emocionalno bogatog načina života i socijalne adaptacije individue.

Shodno ciljanom predmetu istraživanja u okviru opšte valeologije kao metanauke uslovno se mogu izdvojiti socijalno-medicinska valeologija i pedagoško- kulturološka valeologija kao naučne discipline usmjeravanja ličnosti na samoorganizovano unapređivanje zdravlja i ličnosno oblikovanje kvaliteta zdravog stila življenja .

Znanja o biološkim, psihološkim i praktičnim osnovama kvaliteta zdravog i aktivnog stila življenja, usavršavanju i samoispoljavanja sposobnosti, kvaliteta i svojstava ličnosti i u tom sklopu bogatstvo ekspresija i emocionalnog doživljavanja punog funkcionisanja organizma i sopstvene razvijene ličnosti čine realnu vrijednosno-motivacionu osnovu ovladavanja sadržajno bogatog, zdravog i kvalitetnog načina življenja kao osnove realizacije vlastite personalnosti. .

Fizička i sportska kultura i kultura zdravlja kao manifestacije ispoljavanja kulture ličnosti, su lična, socijalna i obrazovna vrijednost. Jedinствена vrijednost obrazovanja, kao krajnjeg produkta i samog procesa njegovog ovladavanja, je samorealizacija potencijala ličnosno usmjerenim razvojem, razvitkom refleksivnih sposobnosti samoispoljavanja i samopotvrđivanja vlastite ličnosti odnosom do kulture.

Fizička kultura i zdravstvena kultura kao obrazovne vrijednosti razmaju se u sistemu odnosa: socijalno-obrazovne institucije → pedagozi → polaznici, te sadržaji i procesi obučavanja → socio-kulturni obrazovni institut, sa aspekta inovacione metodološke refleksije profesionalno kompetentnog pedagoškog kadra organizatora obrazovnog procesa.

Valeološka efikasnost opšteobrazovnih ustanova, posebno predmeta fizičkog obrazovanja u njima, vrednovana efektima vaspitne usmjerenosti i aktuelnim nivoom zdravstvene kulture učenika je niska. Pretpostavka je da je to posljedica neadekvatnog nivoa metodološke valeološke obrazovanosti nastavno- pedagoškog kadra opšteobrazovnih ustanova i neuređenosti sistemnog normativnog provođenja postojećih zdravstveno vaspitnih programa pedagoških obrazovnih ustanova.

Uočavajući aktuelnost ove problematike na Fakultetu fizičke kulture održan je seminar (fakultativni) posvećen problematici sistemnog naučnog zasnivanja socijalno-pedagoškog programa i projekta formiranja ličnosti učenika usmjerenog, sportski orijentisanog fizičkog obrazovanja valeološke pedagogije uključivanja ličnosti učenika u proces sopstvenog unapređivanja zdravlja koji:

- na nivou empirijske inovacione djelatnosti obrazovnih ustanova imaju karakter inovacionih proba razrade upravljačkih rješenja u domenu lične fizičke kulture i valeološke tehnologije unapređivanja individualnog zdravlja, provođenja zdravog, emocionalno bogatog načina življenja školske djece i omladine, a

- na nivou metateoretske zasnovanosti, naučni metod teoretizacije o suštini djelatnosti i pretpostavkama i za naučno zasnivanje inovacionog socijalno-pedagoškog projekata i programa formiranja sportski orijentisanog fizičkog obrazovanja i valeološko pedagoškog koncipiranja usmjeravanja učenika u kreiranje sopstvenog unapređivanja zdravlja i zdravstvenog ponašanja.

Sadržajem rada seminarra inicirana su razmatranja teoretsko-metodološkog tipa

uvođenjem studenata u profesionalnu kompetentnu sferu njihovog pedagoškog djelovanja, koja se odnose na aktualna inovaciona usmjerenja, razradu ideja njihove realizacije u procesu sopstvene projektne i kontekstne djelatnosti maksimalno bliske profesionalnim formama pedagoškog stvaralačkog konstruktivnog mišljenja, s ciljem sticanja iskustava neophodnog za projektovanje predmetnog i socijalnog sadržaja buduće profesionalne pedagoške sfere djelovanja na području inoviranja fizičkog obrazovanja i valeološke pedagoške tehnologije podizanja zdravstvene kulture učenika.

Projektним i kontekstnim obučavanjem inicirana je analitičko-sintetička istraživačka djelatnost polaznika seminara (studenata) na razradi inoviranih metodoloških pristupa formiranja sportski orijentisanog fizičkog obrazovanja, usnjeravanog od strane učenika prema vlastitim potrebama, interesima i mogućnostima i njihove vrijednosno-motivacione usmjerenosti na unapređivanje individualnog zdravlja i zdravstvene kulture sa aspekta valeoloških pedagoških tehnologija. Cilj je da polaznici seminara sagledaju neophodnost ličnog i profesionalno kompetentnog rasta u procesu njihove autorske projektne-kontekstne djelatnosti.

Osnovu sistemno-strukturnog oblikovanja inovacionih socijalno-pedagoških programa i projekata čine dominantne sistemno-formirajuće komponente (jedinice konstrukta) upravljanja procesima dostizanja obrazovnog potencijala za planirani inovacioni poduhvat. Inovirati obrazovanje znači podići obrazovni potencijal na aktuelni stadij razvitka nauke i kulture. Pri tome se ima u vidu da se rast obrazovanja ostvaruje stepenicama metodološkog sistemno-strukturnog osvajanja njegovog predmetnog prostranstva, logikom ontološke pozicije kvantiteta nauke i kulture. Taj proces uključuje pedagošku dijagnostiku, pedagoško metodološko projektovanje i pedagoški eksperimenat u svojstvu sistemskog predstavljanja i obezbjeđivanja ukupnosti sredstava neophodnih preduslova za:

- formiranje ličnosti učenika usnjeravanog sportski orijentisanog fizičkog obrazovanja i
- projektovanje valeološke pedagoške vrijednosno-motivacione sfere uključivanja ličnosti učenika u proces vrijednosno-motivacionog odnosa do kreiranja kvaliteta zdravog ličnog stila življenja,
- provođenje monitoring stanja zdravlja i odnosa do zdravlja, fizičkog razvitka, fizičke pripremljenosti, sistematskog upražnjavanja izbornih sportskih aktivnosti i dostignutih sportskih ostvarenja na nivou dječijih sportskih razreda.

U fokusu ovog rada su projektne razmatranja predmetnog i socijalnog konteksta psihološke osnove motivaciono-potrebne strukture ponašanja i stila života učenika (identifikacija u odnosu na druge, individualizacija u procesu samorazvitka i personalizacije samoispoljavanjem u procesu sportski orijentisanog i individualno usnjeravanog fizičkog obrazovanja) u sklopu predmetno sadržajne strukture inoviranog fizičkog obrazovanja.

Za tu priliku učesnici seminara: ‘‘ sistemskog-naučnog zasnivanje socijalno pedagoških programa i projekata fizičkog i valeološkog obrazovanja’’ prikupili su podatke o sistemskoj strukturnoj uređenosti i sadržaju djelatnosti zdravstveno-medicinskih i opšteobrazovnih ustanova na preventivnoj zdravstvenoj zaštiti, podizanja zdravstvene kulture i unapređivanju individualnog zdravlja djece osnovnoškolskog uzrasta neophodnih za

projektno sagledavanje problemnih situacija i njihovo rješavanje .

Konstatovano je da se:

- Djelatnošću domova zdravlja realizuje program zdravstvene zaštite djece školskog uzrasta putem sistematskih pregleda :

o prati se tjelesni rast, tjelesna masa i utvrđuje stabilnost krive tjelesni rast, masa tijela u odnosu na dob učenika,

o provodi detaljan sistematski predjed po sistemima i procjena intelektualnog i emocionalnog razvoja

o procjenjuje se konstitucioni tip, odstupanja držanja tijela, narušenost svoda stopala i pregled koštanog sistema .

Svrha sistematskih pregleda je prevencija poremećaja, provjera provođenja predloženih mjera sanacije, održavanje funkcionalne saradnje sa školom na preuzimanje odgovornosti nastavnika i učenika za unapređenje zdravlja . Inicira se rad školskih zdravstveno-vaspitnih odbora na kontinuiranom praćenju i analiziranju zdravstvene situacije u školi (uslove rada, ishrana, zdravstvene navike, ponašanje učenika prema zdravlju, način života i korištenje slobodnog vremena)

Podaci o učenicima se unose u zdravstveni karton, a svodni podaci o zdravstvenom statusu učenika dostavljaju školama i Republičkom zavodu za zaštitu zdravlja. Ova djelatnost ima sve odlike uređenog sistema djelovanja. Nije uspostavljena dostupna baza podataka o stanju zdravlja i rastu i razvoju učenika.

- Djelatnost opšteobrazovnih ustanova na poboljšavanju individualnog zdravlja i podizanju zdravstvene kulture učenika odvija se putem:

o školskih zdravstveno-vaspitnih odbora,

o razrednih zajednica i

o aktiva nastavnika u čiji predmetni sadržaji uključuju znanja za zdravlje i zdravi način života.

Karakteristika ovih organizacionih formi djelovanja škole je opšteg globalnog karaktera, sistemski neuređen. Fizičko vaspitanje učenika zaustavljeno je na teleološkoj poziciji. Učenicima se ne omogućava sticanje sistema znanja u procesu djelatnosti na njihovom usvajanju i otkrivanje mogućnosti za ostvarivanje stvaralačke samostalne, grupne (timske) djelatnosti shodno njihovim ličnim usmjerenjima. Ne pridaje im se aktivna uloga subjekta, odnosa do formi i sadržaja fizičkog obrazovanja i unapređivanja vlastitog zdravlja i individualnog stila življenja. Uloga pedagoga u intelektualnom, valeološkom i fizičkom vaspitanja je pretežno deklarativna. Iz teorije fizičkog vaspitanja izčezao je učenik kao subjekat a ostali su samo njegovi fizički kvaliteti i kretne navike!

Učesnici seminara smatraju prikladnim da se pitanjima inovacije fizičkog obrazovanja i unapređivanju individualnog zdravlja učenika u opšteobrazovnim školama pristupi sa ontološke pozicije etapnog obezbjeđivanja preduslova za realizovanje inovaciono-metodološkog projekata osposobljavanja učenika za samostalno osvajanje lične fizičke, tjelesne i sportske kulture i spoznajno-motivacioni pristup unapređivanju sopstvenog zdravlja i kvalitetnog stila življenja.

Smatraju neophodnim da se:

- djelatnost školskih zdravstveno-vaspitnih odbora, razrednih zajednica i aktiva

nastavnika u čiji predmetni sadržaji uključuju znanja za zdravlje i zdravi način života i pedagoških fakulteta i pedagoških zavoda zasnivaju se na konceptu upravljanja znanjem, uspostavljanjem saradnje i djelenjem znanja kao neodvojivog dijela rada, samousavršavanja i efikasnog ostvarivanja ciljeva i misije obrazovne organizacije.

(Upravljanje znanjem ne može se svesti na tehnološku kategoriju. Sama tehnologija ne može razriješiti sve probleme ljudskog znanja, slobode, otvorenosti, saradnje i univerzalne dostupnosti. Neophodna je atmosfera koja motiviše saradnju i djelenje znanja kao neodvojivog dijela samog razvoja (Bil Geits, 2001). Neophodno je početi sa razvojem svijesti o potrebi djeljenja znanja kao neodvojivog dijela rada u organizaciji i društvu u cjelini),

- osnovno i dopunsko profesionalno osposobljavanje pedagoških kadrova fizičkog i zdravstvenog vaspitanja dovesti na nivo inovacione metodologije naučno-predmetnog pedagoškog obrazovanja. Formiranje metodološke kulture i metodološke kompetentnosti u rješavanju praktičkih i istraživačkih pedagoških zadataka vladanjem cjelovitim sistemom umijanja pedagoškog projektovanja, modeliranja i pedagoške dijagnostike neophodne za inovacionu djelatnost i autorstvo sudjelovanje u modernizacij pedagoškog obrazovnog sistema.
- valeološki pedagoški pristup upravljanja djelatnosti učenika temelji se na izučavanju i korištenju inicijativa učenika na unapređenju individualnog zdravlja, samovaspitanjem i samoobrazovanjem i u participaciji rada društvenih organizacija učenika na zaštiti zdravlja zasnuje na razradi naučno objektiviziranog programa i projekta (u najširem psihofizičkom, psihičkom i socijalnom kontekstu vaspitanja i obučavanja očuvanja zdravlja učenika) konkretne škole na osnovu pokazatelja o aktuelnom vrijednosnom odnosu učenika prema svome zdravlju, osobenostima zdravog načina života, o porodičnoj, školskoj i atmosferi u krugu svojih vršnjaka i socijalno-ekonomske sredine u kojoj se formira zdravlje. Predlaže se primjena istraživačkog protokola koji podržava Sjetska zdravstvene organizacija - Regionalni biro za Evropu. Svrha analize je što bolje razumjevanje njihovog ponašanja u vezi sa zdravljem i stilom življenja u datom društvenom konceptu i okruženju.
- da se razrade sadržajni aspekti socijalno-pedagoškog monitoringa sportski orijentisanog fizičkog obrazovanja kao posebnog vida pedagoške tehnologije diferenciranog ciljnog oblikovanja fizičkog potencijala učenika i akcioloških vidova njegove ekspresije. Da se prezentuju kriterijumi efikasnosti procesa obrazovanja u školi, vaspitanja u porodici i sudjelovanja u vanrazrednim i masovnim oblicima izbornih sportskih aktivnosti učenika.

Ontološki inovacioni pristup uvećanja sociokulturnog obrazovnog potencijala škole je realan (kvantni) evolucionni proces, kontinuiranog kondicioniranja dominantnih sistema-formirajućih komponenti (jedinica konstrukta) sistema upravljanja inovacionim procesima na dostizanju neophodnog potencijala za novi inovacioni skok

Treba imati u vidu da su komplementi rezultata inovacija nove spoznaje o prostranstvu i perspektivama novih ideja saobražavanja narednog iskoraka u podizanju ino-

vacionog socio-kulturnog obrazovnog potencijala uže i šire sredine i uzto snažan motivaciono-emosivni razvojni podsticaj.

Erudicija pojedinih subjekata u provođenju inovacionih socijalno-pedagoških programa i projekata ne može udovoljiti inovacionim metodološkim zahtjevima za profiliranjem i kondicioniranjem njenih sistemno-strukturnih razvojnim, resursno podržavajućim komponentama. Primaran je strateški vođen istraživačko inovacioni timski rad. Prelaz na ontološku poziciju daje mogućnost usmjerenog upravljanja procesima sistemno-strukturne pripreme za novi inovacioni iskorak

Inovacije mogu biti iste usmerenosti ali njihova interpretacija će imati sve osobnosti socijalno-kulturnog obrazovnog ambijenta, nivoa i iskustva kadrovskog istraživačkog potencijala i ekonomskih razvojnih mogućnosti date sredine. U prvom planu je vlastiti potencijal, oslonac na vlastite snage.

Literatura

1. Bjeković, G: (2006) “Metodološko modelno zasnivanje dopunskog profesionalnog usavršavanja profesora fizičkog vaspitanja sa aspekta njihove sociokulturne i pedagoške usmjerenosti”. Montenegro sport - Podgorica.
2. Geits, B.: (1997) Poslovanje brzinom misli. Novi Sad, Prometej, str.233.
3. Health behaviour in school- -aged shildren. (2001) A WHO Cross National servey. Research protocol the 1997-98 studi –Editors Currie C. – Edingurgh, Scotland. – 92 p.
4. Korenevsky, S.A.:(2003) Scientific education transfer in system of professional training’s perfection in universities of sports structure. TPFK, N12, s 17-22.
5. Rabotin, V.I.:(2001) Innovation component of physical education teacher pedagogical activities. TPFK, N2, s 17-22.
6. Rogoznik, V.A.: (2003) European college of sports science develops it’s activity (Notes from 8 th Science kongress) TPFK, N12, s 57-59.
7. Taratnikova, L.G.:(2000) Valeologia v pedagogičeskom prostranstve. Monografija-esce, SPb Krisman. 167 s.
8. Tzutukov, V.G.:(2003) Didactic-acmeologycal conception, renovation of professional education, teaching technology, highly professional person. TPFK,N6, s 48-52.
9. Vishnevsky, V.A. (2003) System approach to organization of improving work in education organization. TPFK, N4, s 39-45.

SUMMARY

PHYSICAL CULTURE AND HEALTH CULTURE – INNOVATIONAL CULTUROLOGICAL APPROACH

Inaugural discusses of metatheoretical innovatinal forming of upgrading the cultural health and pedagogical technology of children’s and youth’s health progress and

protection systems in the system of generally educational and health-school organizations.

Establishment of a dynamical cumulative knowledge exchange and cooperative harmonization of the pedagogues of teaching obligations in the constitution of knowledge management educational space on rising health culture, physicality, and enriching sport and recreative lifestyle.

Working out of conceptual structural-functional scheme of health management measures in school and of evaluation of psychophysical and functional potentials, from the aspect of personal orientation.

Establishment of complex system monitoring for physical development and physical capabilities and achieved results in domain of self-organized sport and sport-recreative selected activities.

Bjelica, Šijan, Rašić i Šestakov u hotelu Delfin na Kongresu CSA